

## **ИЗМЕРЕНИЯ НА СЕКСА В „ГЕРМАНИЯ – МРЪСНА ПРИКАЗКА” И „АУТОПСИЯ НА ЕДНА ЛЮБОВ” НА ВИКТОР ПАСКОВ**

*Преслав Ганев, Литературата Днес*

На 16 април 2009 се спомина една от емблемите на съвременната българска литература – Виктор Пасков. Неговата личност има специална съдба в изкуството ни. Името му заема основно място в списъка на новите български автори, а творбите му, макар и сравнително малко на брой, обхващат голяма част от социалния и културен живот не само в България, но и в чужбина. Разчупеният и новаторски стил на Пасков налага нови измерения на белетристиката у нас, като особено темата за секса е разгледана подробно и без излишни скрупули.

В творбите на Пасков секс има от мистериозния Ций Кук, изпреварващ на всяко място протагониста в едноименната новела, през загатнатите символно сексуални актове в „Невръстни убийства”, чак до насилствения ритуален контакт с Мартина. В цикъла за принцеса Яник, поместен в последния сборник на писателя („Гледната точка на Гоген”), пък се откриват и някои от най-еротичните картини на Пасков въобще – като пример може да се приведе издухването на роклята от глухарчета на принцеса Яник.

Въпреки че за сексуални контакти се говори в голяма част от творчеството на Виктор Пасков, особено интересни за разглеждане са аспектите на сексуалното в „Германия – мръсна приказка” и „Аутопсия на една любов”. Любопитното в сравнението на двете творби е особено ярката разлика, обединена с неизбежните взаимовръзки между двата типа сексуални герои в творчеството на Пасков.

Романът „Аутопсия на една любов” излиза през 2005 в София като първата значителна по обем творба след една дълга пауза в творчеството на Виктор Пасков. Книгата всъщност е най-внушителното произведение на писателя, представяща в огромна степен литературното му майсторство и нежеланието му да се вписва в определени „свише” рамки. При излизането си редица родни критици определят романа като „порнография”, заслепени от собственото си тесногърдие и незабелязали истинската роля на секса във внушенията, изградени от автора.

В книгата е заложена триделна схема, около която идейно се върти сюжетът. Става дума за взаимовръзките музика-секс-любов, където всеки отделен компонент е неделимо обвързан с другите два. От музиката произтича всяка радост в живота на творческата личност, но е немислимо да се музицира, ако човек е далеч от любовта си. В романа сексът играе роля на свързващо звено между двете – обединява ги и ги разделя, но е невъзможно да се отдели от тях и да ги остави самостоятелно съществуващи.

Необходимо е бъдат разгледани параметрите на творческото в книгата, като се има предвид, че до голяма степен те са определящи и при анализирането на традиционните теми табу. Както е ясно, творческото начало е основополагащо в романа. Героите музиканти в „Аутопсия на една любов” живеят чрез музиката, за тях тя е най-важното. Подходящ пример е смъртта на близък приятел на главния герой<sup>1</sup> - Хари Милинката. Кончината му довежда до грандиозен джем-сешън, проведен в пиано бара, където се събират софийските музиканти. Единствената почит, но и най-важна за тях, която могат да отдадат на покойника, е всеки да изсвири по едно прощално

---

<sup>1</sup> Името на героя не се споменава никъде в романа. Единственото собствено име, с която е наричан от Ина, любимата му, е Чарли – по прототип от известен музикант. Тази липса на назоваване обаче провокира не към внушението, че героят е безличен, а тъкмо обратното – насочва към неговата строго и ясно изразена индивидуалност.

соло и накрая заедно да го изпратят с музиката си. Впечатляващо е описанието на тази сцена. Въпреки че е осеяно с музикални термини, то може да докосне всеки читател. Извършва се прелюдия от нежни мелодии към агресивна музика, която и демонстрира силата на чувствата на приятелите към загиналия пианист, преливащи от кротко смирение пред смъртта до гняв по съдбата, отнела им близък човек.

Схемата музика-секс-любов е изключително характерна за творчеството на Виктор Пасков и може да се открие в произведенията му „Германия – мръсна приказка” (където е представена по различен начин и любовта е изродена в своя антипод) и „Аутопсия на една любов”. Романът обаче я представя в далеч по-разгърната светлина, отколкото новелата за музикантите на работа в ГДР. Впечатляващ е начинът, по който Виктор Пасков поставя на преден план именно тези взаимовръзки, които са нови в съвременната българска литература, и то обвързвайки ги с неща, отричани и подценявани от критиката. Сексът в романа е обединяващото звено между музиката и любовта, той ги свързва и показва най-красивото и от двете. Твърде натуралистичните и на места цинични описания на любовни сцени (сред които групов, хомосексуален, перверзен и садистично-мазохистичен секс, фелацио, проституция и много други) са причина мнозина да нарекат романа „обикновена порнография”. Но така ли е наистина? В действителност това обективно посочване на нещата каквито са, свалянето на задръжките и говоренето за света без заобикалки спомага много за цялостното впечатление от книгата. Сексуалните сцени, разказани в подробности, свалят булото, покриващо идейния свят на автора и насочват читателя право към ядрото на творбата, демонстрирайки желанието на писателя да не се крие зад завоалирани и високопарни изрази, а да покаже точно това, което според него трябва да бъде видяно. Той не се свени да излезе от обръча, обхванал много

български творци, несмеещи дори да употребят думата „секс“ в книгите си, и това е една от причините за огромното признание, отдавано му у нас и в чужбина.

Героят в романа е изправен пред жена, която впоследствие ще се превърне в олицетворение на единствената, за която е мечтал. Запознанството му с Ина в България е необичайно и още първата им среща завършва със секс в дома ѝ. Героят, освен че е зашеметен от нея, от свършената ѝ външност и изключителните ментални и духовни характеристики, които тя притежава, е и смутен. Скоро той научава, че тя е спала с повечето му приятели музиканти. И тук идва една от основните за романа концепции: „аз съм страхотен инструмент, който търси своя изпълнител“, заявява Ина и дълго илюстрира тезата си, която се изразява в твърдението, че една жена може да е инструмент в ръцете на виртуозния музикант. Всъщност става дума за жената като възможност за изява на истинския творец. Паралелът секс-музика е дълбоко залегнат и в този момент, като открива старо, но прикрито амплуа на артиста. Сексуалното удоволствие се корени в насладата от перфектното изпълнение и не се прави разлика между него и свършен музикален етюд. Самата Ина добре знае какво представлява – „Аз съм шедьовър“, заявява тя без да преувеличава. Тя, като свършен музикален инструмент в ръцете на виртуоз, умее да направи от него и свършен творец. Провокира артиста да дава най-доброто, да надхвърля собствените си възможности. Точно това се случва и когато Ина заминава да живее при главния герой – чак тогава той чува абсолютния тон<sup>2</sup>, който е търсил цял живот. Важно е да се отбележи, че не става дума за някакво измерение на феминизма, а за изразяване на жената

---

<sup>2</sup> Търсенето на абсолютния тон в творчеството на Виктор Пасков е търсене на по-доброто битие. Героите на писателя се откъсват от ординарното и тривиалното, от бюргерското и делничното именно чрез музицирането, което ги прави творци и им позволява да погледнат към небето, където е и любовта, също заемаща значително и централно място в творчеството на автора.

като основен катализатор за отключване на най-ценните заложи у мъжа, обединяването на мъжа и жената в единна цялост.

Сексуалните практики, които „Чарли” и Ина упражняват заедно са от всякакъв сорт и в огромна степен са просто изразител на силната любов и привързаност между двамата. Най-добра илюстрация на това твърдение е онова, което се случва след раздялата им. Героят започва да се среща с жена на име Сара, дълбоко различна от Ина, високомерно и работохолично момиче, което преди всичко се грижи за реномето и имиджа си пред околните. Това, което главният герой прави с нея е същото, което е извършвала и Ина с него. В известна степен ролите са се разменили – след раздялата „Чарли” се е превърнал в Ина от момента на запознаването им, а подсъзнателно той разпознава Сара като самия себе си от преди няколко месеца. Раздялата с жената, която е била негово вдъхновение и житейски смисъл, го принуждава да търси нейни алтернативи във всяко нещо. И правейки това, той изпада и в друго състояние – губи възможността си да свири, а това го лишава не само от грандиозните джем сешъни, които прави за удоволствие, но и от работата, благодарение на която успява да преживява. Пристигането на Ина в Германия обаче крайно преобръща нещата и от музикант без никаква страст героят се превръща в апетитна „хапка” за няколко световноизвестни звукозаписни компании и оркестри.

До един момент в романа отношенията на „Чарли” и Ина вървят нагоре, развиват се добре и чрез физическата им връзка се затвърждава все повече и тяхната духовна. Пътуването до екзотичния остров е преломният момент за тях. Грандиозно е описана сцената със загубването на Ина в пещерата. След като това се случва, „Чарли” остава притеснен, готов на всичко, да пожертва дори собствения си живот, за да я открие. Но не това е основният ключ от загубването. Ина стои сама в огромното каменно помещение и моли „Чарли” да хвърли камък в пропастта на сантиметри пред нея. Правейки го, той вижда,

че това не е пропаст, а идеално гладката повърхност на подземно езеро. Всъщност тук се наблюдава първата подсказка за предстоящите събития. Опозицията езеро-пропаст изразява и внушава, че нищо не е такова, каквото изглежда. Човек хвърля камък и очаква той дълго да пада и полетът му да завърши с глухо тупване, но се оказва, че това дори не е полет, а просто кратко смущение на перфектната повърхност, която бързо след това ще се възстанови. Това събитие насочва към предстоящото закриване на театъра, оставането на „Чарли” без шанс за реализация и изява, пропиването му, шестмесечното състояние на транс и окончателната му раздяла с Ина. Точно както той е останал с предадени очаквания, че камъкът ще пада дълго към дъното (където обаче дъното е с обратен знак и изразява небето и стремежа на героя към него<sup>3</sup>), така и сега героят е без работа и загубил любимата си – практически останал без нищо без ни най-малко да го очаква.

Героят разбира, че Ина е неизлечимо болна в последна фаза на рак на мозъка. Осъзнава, че това е причината тя да го напусне – докато преди е смятал, че тя си е тръгнала, защото не може да търпи алкохолизма и наркоманиите му, то сега открива, че за нея те не са били проблем, напротив – стремяла се е всячески да му помогне, но, след като е видяла скорошната си смърт, е решила да не я споделя с него, да го остави само с хубавите спомени за нея, за любовта им, изразена във всеки малък компонент от тяхното общо битие. Горчив за героя е и мигът, когато разбира, че тя е с добрия му, но луд приятел Кристоф. „Чарли” знае добре какво ще се случи: „Той щеше да аранжира смъртта ѝ виртуозно”, но трогателно завършва разсъжденията си с лаконичното, но изпълнено с искрени чувства – „Направи, господи, да е още

---

<sup>3</sup> „Моят джаз се ражда на дъното на вулкан. Нейният се вихри в пустия космос. Пещера. Подземно езеро. Слепи, призрачни създания. Нирвана.”, казва героят и с това съвсем точно описва позицията си с Ина и същевременно тяхното единство. Той, на дъното на вулкана, се стреми силно към нея, към космоса и небето, където ще могат да бъдат винаги заедно.

жива.” В това изречение е вложена голяма част от целия емоционален заряд на романа – отразено е усещането на героя за върховно щастие, съсредоточено изцяло върху Ина. Той знае, че тя ще умре, но се моли дори на Бог, в Когото не вярва, само за да получи възможност да бъде до нея в последните ѝ мигове, да ѝ покаже, че оценява всичко, което е направила за него, и да ѝ поиска прошка. Отново обаче нещата се оказват преобърнати – вместо да открие нея жива, героят загива от приятелските куршуми. Самият Виктор Пасков в свое интервю описва финала като „трагичен”<sup>4</sup>, но в действителност той е просто прелюдия към същинските смисли, заложиени в края на романа, където любовта възтържествува.

Излязлата през 1992г. във Франция книга „Германия – мръсна приказка”, описва заминаващите към бившата ГДР талантиливи български музиканти и тяхното мизерно положение в икономически и социален план сред немците. В тази трета поред книга на Виктор Пасков се наблюдава изродяване на темата за човека и стремежа му към небето, застъпена в „Балада за Георг Хених” (където на преден план е изведено чистото стремление към доброто, красивото и истински ценното в живота) и разказа „Мартина”, където, въпреки преконфигурирането на представите за Бога, остава една чиста вяра към божественото, въплътено в любовта (на първо място), но и навсякъде в околния сетивен свят. В „Германия – мръсна приказка” рядко се появяват моменти, в които се долавя преобладаващо над злото добро, тук човекът е поставен в мрачно и безлично пространство, сред хора, приели облика на душевни зверове, живее на ниското стъпало в социалната йерархия и е третиран като всичко друго, но не и като личност, а още по-малко като творец и артист. В един цинично-сатиричен тон темата за човека и небето, за търсенето на доброто на всяка цена и за противопоставянето с делничната

---

<sup>4</sup> Виктор Пасков: Да чуеш *абсолютния тон* // в-к Култура, бр. 7, 23 февруари 2006г.

рутина в „Германия – мръсна приказка” тук прехожда в проблема за човека и обкръжаващата го сурова действителност. Потъпкан от обстоятелствата, героят от този свят няма време да се стреми към небесното и ценностното, няма възможност да развива таланта и дарбите си, безкрайно полезни за индивидуалното израстване на човека, оказва се принуден да превърне изкуството си просто в ежедневна работа, служба; от артист се превръща в бюргер. Това е съвсем ясно изразено в началото на четвърта глава от книгата – „Думата „артист” или „музикант” бе мръсна дума в ГДР. Работникът, занаятчията, полицаят, учителят – всички изпитваха смъртна ненавист към артиста.”

Всичко това провокира едно по-специално отношение на героя към любовта и съответно към секса – усещане, далечно от описваното в „Аутопсия на една любов”. Попаднал с разбити надежди и мечти в негостоприемна чужда страна, героят използва половия акт единствено като задоволяване на нагона си, не изпитва силните чувства, които се виждат при „Чарли” и Ина. Кулминацията на това идва с аборта, който той принуждава Илона – момичето, с което е излизал няколко месеца, да направи. По този начин не просто се отказва от своето собствено дете, но и нарушава действащ закон в ГДР. Скрупулите на Виктор вече са паднали, той е различен човек и, когато може да се зададе въпросът дали със загубата на тесногръдието той е загубил и способността си да твори, се появява финалът на книгата, където се връща към онова, което в миналото е правил с удоволствие – свиренето.

Огромна е разликата в разбирането за секса на главните герои в „Аутопсия на една любов” и „Германия – мръсна приказка”. В единия случай се срещаме с мъж, който създава под въздействието на любовта и на произтичащото от нея. В другия се срещаме с герой, който все още не умее да впрегне демиургичната способност на секса в своя живот. Нещо повече – „в



"Германия - мръсна приказка" сексът е повече принуда и насилие отколкото удоволствие. Често той е израз на идеологическа зависимост и жадувано господство.<sup>5</sup>

Развитието на разбирането за секса в двете книги е забележително – то прехожда от мръсен и перверзен плътски акт към чисто и добро действие, изразяващо творческото начало у всеки човек. Въпреки че външно описанията на полови контакти в двете произведения са идентични и на пръв поглед могат да бъдат описани от някои като непристойни и дори гнусни за литературно изобразяване, детайлното вникване в тях и разделянето на напластяванията им доказват този преход в същината им – от мерзкото и насилственото в „Германия – мръсна приказка” към неопетненото и красивото – в „Аутопсия на една любов”. Нещо повече – „Германия – мръсна приказка” създава внушението, че сексът е еднопосочен – той се извършва, причинява от един субект. В „Аутопсия на една любов” вече се вижда нещо съвсем друго – всяка от двете страни дава своя дан в половия контакт, процесът от едностранен се превръща в двупосочен, което е и сериозната разлика в отношението на героите на двете произведения към секса.

---

<sup>5</sup> **Карагъзов, Панайот** Силата на любовта и любовта на силата [електр. ресурс] // <http://www.litclub.bg/library/kritika/panayot/silata.html> (посл. пос. 04.05.2009)

## Библиография

**Библия**, Издание на Светия Синод на Българската Църква, София, 1998

**Пасков, Виктор** Алилуя, София, 2005, 570с.

**Пасков, Виктор** Аутопсия на една любов, София, 2005, 442с.

**Пасков, Виктор** Гледната точка на Гоген, София, 2008, 176с.

**Чолаков, Здравко** Съдбата на идеите в Българската литература, София, 2001, 192с.

**Карагъзов, Панайот** Силата на любовта и любовта на силата [електр. ресурс] // <http://www.litclub.bg/library/kritika/panayot/silata.html> (посл. пос. 04.05.2009)

**Списание „Ева“**, бр. 114, 2008г.

**Вестник „Култура“**, бр. 30, 2002г.

**Вестник „Култура“**, бр. 7, 2006г.